

E: És a kormányzat részéről általában meghallgatásra találhatnak?

B. A.: Minden esetben. Itt a következőt kell látni: ügyeket elintézni igazán akkor lehet, hogyha az ember írásba foglalja, és eljuttatja a címzetteknek. Sok minden nem működik ideális módon, de általában az írásos jelentések, az írásos kérdések, az írásos jelzések igen. Nem állítom, hogy minden esetben, de a mi esetünkben döntő módon beváltak. Az írásos megkeresésre érdemi válasz várható, vagy legalábbis a kommunikációnak a lehetőségét meg szokták teremteni.

E: Milyen a civil szervezetek megítélése a társadalom szempontjából?

B. A.: A magyar társadalom megosztott ebben a kérdésben, mint sok minden másban is. Egyfelől, ha érintett (és a társadalom jelentős része érintett ilyen-olyan alapítványokban), akkor közreműködik az iskolai feszültségek oldásában, úgy ítéli meg, hogy a civil szervezetek voltaképpen kiegészítő, hasznos tevékenységeket folytatnak. A társadalom nagyobbik fele azonban közömbös, a saját problémáival van elfoglalva, és nem látja az összefogásban rejlő lehetőségeket. Csapódik ide, csapódik oda, nincs is információja a civil szervezetekről. Miért lenne? A probléma az, hogy Magyarországon az adópolitikával és a kormányzati politikával igazán komoly támogatást nem kaptak a civil szervezetek. Hihetetlenül diverzifikált a civil valóság, egyfelől érthetetlen a sok tízezer civil szervezet léte, másfelől pedig érthető, mert egyik sem lépi át a kritikus tömeget. Ahhoz képest, amit a nagyvilágban, pl. Angliában vagy Németországban látok, nincs összemérhető társadalmi elismertségünk, nem vagyunk olyan súlyos szereplők a közügyek intézésében.

E: Köszönöm a beszélgetést!

Interjú Sáska Gézával, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének közoktatási szakértőjével

Educatio: A szakmai szervezetek szerepét szeretném feltárni az oktatásirányításban, a döntéshozásban. E kutatás keretében interjúkat készíték különböző konzultatív testületek tagjaival. A neveddel találkoztam a Közoktatás-politikai Tanácsban is, meg a Közoktatási Érdekegyeztető Tanácsban is. Beszéljünk először arról a szervezetről, amelyet ezekben a testületekben képviselsz!

Sáska Géza: A rendszerváltás környékén az volt az általános politikai hangulat, hogy itt mindenki egyenrangú, nem szabad domináns ideológiákat és domináns érdekcsoportokat létrehozni, ezért az egyeztetés az a forma, amelyben az egyenrangú felek leülnek, nézetet cserélnek, és az okos emberek bölcs kompromisszuma majd létrehozza azt a fajta konstrukciót, amelynek alapján megszületik a formálisan működő szervezet döntése. Ez volt az SZDSZ-ben és az MSZP-ben is meglévő bázis-attitűd; ugyanez az eszme uralkodott az iskolák tantestületében, ahol a tantestület kollektíven dönt a munkahelyük minden lényeges kérdésében: ki legyen az igazgató, mit tanítsanak, mi legyen az iskola szervezete és rendje.

Voltaképpen ez az az ős-szocialista eszmerendszer, amely Magyarországon utoljára az 56-os munkástanácsokban jelenik meg, de a 80-as években, a Szolidaritás mozgalomban is ugyanez az eszmerendszer volt a meghatározó. Azt hozzá kell tennem, hogy ez nem a rendszerváltás vezető ideológiája, hanem már a 80-as években a Magyar Szocialista Munkáspárton belüli baloldali radikális, '56-ban még fiatal, Jugoszláviát referenciának tekintő, a szovjet típusú demokratikus centralizmust elutasító politikai ágenséké is. Az öngazgatás formáját valamennyi ágazatban, valamennyi állami munkahelyen bevezetik, persze kellő pártirányítás mellett. A korábban egységes állami szféra csak a rendszerváltás után

szakad ketté. A központi és önkormányzati közszférában a bázis-demokrata, egyeztetés-logikájú államigazgatási berendezkedés marad meg, miközben a piaci szférában a legvadabb, mindenfajta koordinációt mellőző gazdasági és pénzügyi logika jelenik meg. Ott nincsenek koordinációs mechanizmusok, ott nincs szakszervezet – szakszervezet csak a közszférában van. A gyenge állam két egymást kizáró formája ekkor alakult ki, az egyik a kapitalista, a másik pedig a szocialista logikát követ.

Nos, ez az elképzelés két tekintetben is megbukott. Egyrészt, benyomultak az oktatás-politikai térbe a pedagógus korporációk, akik magukat szakmai szervezeteknek nevezték. (Ez volt a legerősebb nyomáscsoport.) Mellettük jelentek meg a diákszervezetek is és a legradikálisabb és legkevésbé felépült, a szülői szervezetek is. Lobbicsoportok léptek be az egyeztetés rendszerébe, és ezzel erre a szintre ejtették le az iskolafenntartó önkormányzatokat és az érdekvédő szakszervezeteket. Ez alól a nem-önkormányzati fenntartók (az egyházak és a magániskolák) jelentettek csak kivételt, mindegyik kormány vagy az egyházi, vagy az alternatív iskolákra politizált. Később a kisebbség is bekerült.

Az 1993-as közoktatási törvény leértékelte az iskolafenntartókat és a szakszervezeteket a végképp súlytalanná tett Közoktatás-politikai Tanácsban, és felemelte a pedagógiai korporációt az Országos Köznevelési Tanács létrehozásával, amelyben a pedagógus szakmai szervezetek, illetve a felsőoktatás képviselői valamint a minisztérium képviselői kerültek be. Persze még a liberálisok sem tudták, hogy a 19. századi Országos Közoktatási Tanács nevét a nemzet nevelésének fontossága miatt javasolták megváltoztatni, 1943 körül.

A Közoktatás-politikai Tanácsnak tagja lett boldog és boldogtalan. Benne vannak a szakmai szervezetek (A KT-ban és a KNT-ban is kétszeresen): a szülők, a szakszervezetek, a diákok és az iskolafenntartók képviselői. Az iskolafenntartók megint három- vagy négyfelé bomlanak: az egyházakra, önkormányzatokra, nemzetiségekre és romákra. Ugyanakkor pedig megmaradt az a hármas is (a szakszervezet, önkormányzat, érdekegyeztető tanács), melynek csak a pénzügyekre korlátozódik a hatásköre.

Ezzel azt a konstrukciót hozza létre a kormányzat, amelyben (kedvenc metaforámmal) „az iskola lelkét és testét” elválasztották. „Lelkének gondozását” a pedagógusok kezébe tették, szabadon szárnyalhatnak, megmondhatják, hogy mi volna jó a gyerekeknek, az iskolának vagy a társadalomnak, és persze nekik. Az „iskola testének” ápolása fenntartói, kormányzati teendő maradt, az a terület, amely nem kíván pedagógiai szakértelmet, amelyhez nem is értenek, nincs más dolguk, mint finanszírozni, előteremteni azokat a tárgyi feltételeket, amellyel a pedagógiai jóakarát és pedagógiai racionalitását diadalmaskodhat. *E: Ezzel nem értékeled le ezeknek a tanácsoknak a munkáját?*

S. G.: Nem én, hanem a korporációra politizáló kormányzat. Arról beszélek, ahogy látom a dolgokat. A minisztérium rengeteg efféle üres egyeztetési fórumot hozott létre, ahol mindaz, amit a résztvevők mondanak, súlytalan, mert a javaslatokra a miniszternek nem is kell reflektálnia. Nem várta el senki sem, hogy a miniszter fogadja el a többségi javaslatainkat, csak azt, hogy mondja el, miért nem tudja elfogadni. Tehát: legyen párbeszéd.

Ezt azonban a minisztérium politikai vezetése és bürokráciája együttesen kerüli, mert plusz munkát jelent, a megegyezés jelentősége elenyésző. Általában az a fő kormányzati érv, hogy a Közoktatás-politikai Tanács véleménye csak egy a sok közül, az ágazati egyeztetésekben más minisztérium bürokratáinak a szava sokkal súlyosabban esik latba. Ezt a gyengeségét viszont nem akarja a minisztérium beismerni a Közoktatás-politikai vagy a Köznevelési Tanácsban, okkal, hiszen az egyeztetés a rendszerváltás politikai szimbóluma.

Értem én ezt a logikát, mára teljesen szétesett az illúzió, hogy itt következményekkel számoló megegyezésre lehet jutni. A Közoktatás-politikai Tanácsban az eltérő pártszim-

pátiával rendelkező szakmai csoportok hol korporatív érdekeket képviselnek, hol a korporatív érdekek mögött álló pártok értékrendje szerint mozognak. A KT tagjai között megtalálható volt helyettes államtitkár, jelentős politikai szakmai karriert befutott szak szervezeti tanárember is.

Szélradikális hozzáállás általában azoktól a szülőktől várható, akik az összes szülő nevében lépnek fel, és ez elég gyenge legitimációt ad. A fiatalok, a diákszervezetek képviselői – volt köztük egy-egy párt ifjúsági szervezetének képviselője is – többnyire alulról jönnek és nagyon efemer életű, kicsiny diákszervezetek, nincs is politikai súlyuk. Pénzszerezési potenciáljuk sincsen. Miután ezek alapvetően jelentéktelen szervezetek, ezért a TÖOSZ-hoz, vagy más nagyobb szervezetekhez keresnek kapcsolatot.

E: Téged miért és hogyan delegált a TÖOSZ?

S. G.: 1990–94 között a Fővárosi Önkormányzat Oktatási Bizottságának voltam az elnöke, és vittem a fővárosi önkormányzati oktatáspolitikát. A főváros is tagja volt a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének, így automatikusan, mint választott képviselő, vittem a TÖOSZ oktatásügyét is. Miután az Antall-kormány politikájának egyenes következménye volt, hogy velük ellenzékben álló politikai színezetű önkormányzatok sokasága jött létre, előnybe kerültem, miután én voltam talán az egyedüli, aki professzionálisan értett a makroszintű oktatásügyhöz. A későbbiekben, amikor már abbahagytam a politizálást, iskolaigazgató lettem. A TÖOSZ-n belül továbbra is vittem az oktatási ügyeket. (Ha lett volna bennem némi politikai tehetség, elfogadtam volna a felkérést a Gimnáziumok Országos Szövetségének elnöki posztjára, de nem volt.)

A TÖOSZ álláspontját oktatási ügyekben (a költségvetésen kívül) magam alakítottam ki és képviseltem. Munkámat az Elnökség rendszeresen értékelte, és jóváhagyta. Ez a mechanizmus Köllner Ferenc főtítkári időszakához kötődött, halála után azonban jelentős változás történt. A TÖOSZ alapvetően szabad demokrata MSZP-s önkormányzati szervezet volt, amely kezdetben az Antall és Horn kormánnyal szemben a sajtóban, a tárgyalások során vadul képviselte az önkormányzati érdekeket. A későbbiekben a TÖOSZ vezetése számára a mindenkori kormánnyal való együttműködés elég fontos volt ahhoz, hogy lemondjon a konfrontációról. Ahogy érzékelem, informálisan oldódtak meg a problémák.

Például: valamelyik NAT módosítás idején Magyar Bálint kezdeményezésére a költségvetés salátatörvényében lehetővé tette, hogy a tantestület által elfogadott pedagógiai program az önkormányzat jóváhagyása nélkül hatályba lépjen. Pénzügyekben is szabad kezét kapott a tantestület, tehát akár megbonthatta az évfolyamokat, még több tanárt írhatott be, finanszírozási kényszer elé állíthatta az iskola fenntartóját. Javasoltam a TÖOSZ elnökségének, hogy törvénymódosítást kezdeményezzenek, de elutasították. A Közoktatás-politikai Tanács egyik ülésén megkérdeztem az oktatási kormányzattól, hogy tényleg ezt akarják-e, mire kiderült hogy nem ezt akarják... Csöndben is maradtunk, nehogy kiderüljön ez a hiba, tudtuk, hogy a pedagógusok nem figyelik a jogszabályokat.

A tanácsot ma már egyfajta szemináriumnak tekintem, egy-egy napirend kapcsán el tudom mondani a jelenlévőknek, hogy minek mi a tétje, s amit tesznek, milyen várható következményekkel járhat.

E: És ők ezt megértik?

S. G.: Persze. De a politikát nem befolyásolja, mert ide nem jön be döntéshozó államtitkár, vagy csak nagyon ritkán.

E: Neked mi volt erről a módosításról a véleményed?

S. G.: Önmagában az a dolog, hogy egy tantestület kollektív döntést hoz, elvileg helyénvaló, a kérdés csak az, melyik területen, a döntésének van-e pénzügyi következménye, s

hogyan lehet a kollektív felelősséget megállapítani és számon kérni. A magam tapasztalataiból tudom, hogy milyen rettenetes dolog az, ha az iskolaigazgatónak feladata a tantestület döntéseinek végrehajtása. Mármost jogi értelemben. Miközben az övé a munkáltatói jog. Ősi szocialista vágy vált valóra a magyar iskolákban, hogy a pedagógusok közössége önmaga dönt az SzMSz-ben önmaga ellenőrzésének módjáról, maga mondja meg, hogy mit is szeretne a munkahelyén csinálni, amihez sem az igazgatónak, sem az önkormányzati iskolafenntartónak semmi köze.

Itt jön elő megint a hagyományos pedagógusi attitűd, miszerint: nekem elegendő azt megmondanom, hogy szakmailag mi a jó, utána ezt „ők” majd megfinanszírozzák. Nincs számon kérhető iskolai program. Az igazgatón sem kérhetőek számon az iskola szakmai, pedagógiai célkitűzései, az iskolaigazgató akkor viselkedik racionálisan, ha beleáll a „kérek pénzt” típusú magatartásba. Ezt a magatartást hihetetlenül jól megérezte a mostani kormánypárt, és erre a magatartásra építette fel a szociális népszavazást. És meg is nyerte. A pedagógiai korporáció nagyon sokat segített ebben.

Az igazgató az önkormányzat és a tantestület között zsiliphelyzetbe került. Ahogy foggy az önkormányzatok önálló, pénzügyi mozgásteret, egyre gyakrabban neveznek ki az önkormányzattal együttműködő igazgatókat, akik persze gyakrabban kerülnek szembe a tantestülettel. Az önkormányzatoknak át kell állniuk egy pénzügyi racionalitásra, és ez a pénzügyi racionalitás akkor teljesíthető, hogyha olyan igazgató van, aki ezt működteti. Erre vagy „megvesznek” valakit a tantestületből, vagy valamilyen apparátusból küldenek ki valamilyen módon.

A jelenlegi törvénymódosítási kísérlet – majd meglátjuk, hogy milyen sikerrel járnak – szeretné, ha az iskolaigazgatók jobban függenének a tantestülettől és kevésbé az önkormányzati fenntartóktól. A rendszerváltás hajnalán történetesen a mostani köztársasági elnök, Sólyom László, alkotmánybíróként kivette a munkavállalók kezéből az igazgatóválasztás jogát, és átadta a tulajdonosnak, vagyis a felelősséget és a kockázatot viselő önkormányzatnak. Nos, húsz éve fájó sebként él e döntés a szakszervezetek és a pedagógus-lobbi teljes egészében. Tatai Tóth MSZP-s képviselő javaslatát pártállástól függetlenül támogatta ez a kör. Szép példája ez a pártok feletti megegyezésnek.

E: Mi volt még az elmúlt években ilyen jelentősebb módosítás? Volt-e olyan indítvány, amit mondjuk megvétőztatok, vagy éppen pozitívan értékeltetek? Mit szóltatok pl. a normatíva változtatásokhoz?

S. G.: Ebben a kérdésben a szakszervezetek másképp viselkedtek, mint az önkormányzatok. Én mindig hümmögtem. Azt mondtam, hogy önkormányzatiilag egy olyan rendszer kidolgozásán kellene fáradozni, amelyben a döntési felelősség és a döntési kompetencia közel kerül egymáshoz, mert ma ennek hiánya a legnagyobb baj. A rendszerváltáskor még a „szabadságot-pénzért” politika volt az uralkodó: azt tesztelt az iskolában, amit csak akartok, de pénzt ne kérjete. Ma ebből majdnem minden megmaradt, egy-egy gazdasági válság alatt azonban a pénzből is vissza kell venni, de több szabadságot már nem lehet adni, mert már mindent megkaptak, az Educatio at a Glance kiadványok szerint, a világon példátlanul. Ezért van nehéz helyzetben a konzervatív fordulatot bejelentő oktatási kormányzat. Vissza akarja állítani a kétszáz éve kialakult iskolai rendet, de ehhez se pénze, se ereje, ráadásul ebben a pedagógusok empirikusan sem érdekeltek. Az 1985-ös oktatási törvény óta ez a szerveződési logika, már beleégett a rendszerbe.

E: Mit kellene csinálni?

S. G.: Eddig még senki sem kérdezte meg ezt tőlem, ezért hirtelen nehezen tudnék rá választ adni... Annyi biztos, hogy elsősorban nem technikai-szakmai kérdéstről van szó, ha-

nem értékvalasztásról, s arról, hogy az oktatási rendszer, az iskola világa kinek, melyik társadalmi csoportnak kedvezzen, és melyiknek a rovására, éppen úgy, mint az egy vagy a többkulcsos személyi jövedelemadó esetében. Ilyesmirel nem a magam fajta embernek, hanem a választásokon legitimált politikai programú pártoknak kell nyilatkozniuk.

Alapvető kérdéseket kell eldönteni, mint például, hogy minek tekintjük az iskolát: az emberi tőkébe történő beruházás vagy a személyiséget kibontakoztató fogyasztás helyének. Meg sincs vitatva, hogy osztály vagy réteg nélküli társadalomban akarunk-e élni – (nemzeti) szocialista felfogás szerint – vagy pedig tagoltban. Ha az utóbbiban, akkor a kérdés már nem az egyenlőség, hanem a rétegek vastagsága és a köztük való átjárás szabályai.

Az oktatási rendszerünk jövőjét meghatározza az az egyszerű kérdés is, hogy hol húzódik a szakmai és a politikai racionalitás határa? Az én dogmatikus felfogásom szerint: a szakmaiság addig terjed, amíg nincs értékvalasztás. Ami értékvalasztás elé állít, az már politika, még akkor is, ha a szakma magának tartaná fenn a döntés jogát. Ha politika, akkor ahhoz döntési-felelősségi-elszámoltatási mechanizmust kellene hozzárendelni a nyilvánosság kontrollja mellett.

E: Megkérdéztek titeket, például, a Zöld könyvvel kapcsolatos fejlesztésekről, hogy hogyan kellene átszervezni az iskolafenntartást?

S. G.: Erre a kerekasztalra egyetlen önkormányzati embert sem hívtak meg – tudatosan. Jeles tudósok, szakszervezeti képviselők, civil szervezeti aktivisták vettek részt.

A Zöld könyv kidolgozói, megítélésem szerint, arról gondolkodtak, hogy miként lehetne a tértől és időtől függetlenül egy olyan közszolgáltatást felépíteni és hatékonyan működtetni, amellyel elérhető, hogy társadalmunkban a legalul lévők ne legyenek annyira lent – tréfálkozva: ne legyen tiltva a szegénység és a kirekesztettség. Egy rajzasztalon tervezik meg a jövő társadalmát. Ami mechanikusan-logikusan igazolható, akkor annak az életben is olyannak kell lennie – ilyesfajta gondolkodást érzékelek. Persze: mindez semmit se von le a munka magas intellektuális színvonalából.

Mióta Gyurcsány valamiért kifarolt ebből a Zöld könyvből, már megvan az alternatívája: a „Szárny és teher”, amely Sólyom köztársasági elnök úr kezdeményezésére készült el, amellyel egy nagy lyukat ütöttek az elnöki és parlamenti hatalom közötti válaszfalon, hiszen a KDNP kooptálta ezt a szöveget. Ami annál is könnyebben ment, mert e javaslat készítői között számos jeles és nagy tudású, a mostani kormánypártokhoz kapcsolódó személy is részt vett.

A Zöld könyv írói közül az egyik csoport a gépet, a feszes mechanizmust szereti, a másik csoport pedig az erkölcsöt és a lelket. Az egyik bürokratikus alapú, a másik morál alapú szabályozást akar. Az egyik bürokratikus kontrollt involvál, a másik ideológiai kontrollt. Ugyanannak a dolognak két szembenálló ága, de ugyanabba a politikai irányzatba tartozik mind a kettő, ahogy én látom: a korporatívba.

E: Te, mint települési önkormányzatok szövetsége milyen irányt képviselnél?

S. G.: Itt tisztáznunk kell valamit: összesen hét nagy, országos önkormányzati szövetség van. Ezek éppúgy megszottak, mint a Közoktatás-politikai Tanács. A TÖOSZ-ban a T betű eredetileg nem „település” volt, hanem „tanács”. 1988-ban, a rendszerváltáskor alakult át a Tanácsí Önkormányzatok Országos Szövetsége településszé. Ez mutatja, hogy alapvetően szocialista háttérű, kistelepülések vagy kisvárosok tanácselnökeiből állt össze. Ennek politikai ellensúlya a MÖSZ (Magyar Önkormányzatok Szövetsége), ahol már önmagában a „magyar” jelző is mutatja, hogy a Gémesi György vezette MDF-es kormány produktuma, amelyik a kevés számú MDF-es polgármestert gyűjtötte össze. A TÖOSZ pedig a szoci-szadeszes polgármestereket – így került be a fővárosi is, mint a legnagyobb

szponzor. Van ezen kívül szervezete a megyei önkormányzatoknak, a megyei jogú városoknak, a kistélepüléseknek, a kisvárosi önkormányzatoknak, a falusi önkormányzatoknak – tehát a településnagyság és a pénzügyi lehetőségek, valamint az egymáshoz való viszony is meghatározza az érdekkülönbségeket.

E: Egyáltalán nem is volt olyan ügy, ami mentén szövetségzni tudott volna legalább 2–3 szövetség?

S. G.: Dehogynem, alapvetően pénzügyi területen, mint például, hogy nem szabad az önkormányzatoktól elvenni pénzt, de mikro ügyekben is. Általában minden olyan javaslatot ellenzünk önkormányzati oldalról, amely forrás nélkül akar valamit – minden olyan javaslatot viszont támogatunk, amelyek racionális. Mindegyik képviselő tudja, hogy a fő ellenfelünk a kormányzat. Mert a kormányzat mindig a pedagógiai szakmaiságra épít, ami az önkormányzatisággal mindig szembe megy.

E: Te szoktál valakivel egyeztetni? Nem más önkormányzati, hanem szülői vagy szakszervezeti képviselőkkel?

S. G.: Persze, főleg az első időben, amikor azt gondoltuk, hogy ennek még súlya van. Amikor azért harcoltunk, hogy vegyenek minket komolyan – akkor hogyan. De miután a döntések nem itt születnek, és miután a szakszervezetisek közül sokan parlamenti képviselők lettek, tehát csak azok a szakszervezetek ugrálnak, amelyek ellenzékben vannak, az előzetes egyeztetésnek nem volt már akkora jelentősége.

E: A különböző tanácsok meg szokták kapni a többiek munkaanyagait?

S. G.: Nem, mert mindig egy-két napos különbséggel ülünk. A kormányzat a Köznevelési Tanács összetételét tudja inkább befolyásolni, ezért ennek véleménye nagyobb publicitást is szerez. A Közoktatás-politikai Tanács önjáró hozzájuk képest. Csak egy-két nagyon szenzitív dologra figyel a kormány: a nemzetiségi oktatási lobbira, a roma kisebbségre és olykor az egyházakra. Ezek az önkormányzatok extra jogokat kapnak, és ha megemlítjük, hogy mi is szeretnénk olyan jogokkal élni, mint ők, akkor a válasz: „Arról szó sem lehet!”

E: Szeretnéd ezt továbbcsinálni? Lehetne ezt másképp csinálni? És a TÖOSZ szempontjából: hogyan lehetne ezt jobban csinálni?

S. G.: Az első két kérdésemre a válaszom röviden: igen. Szeretném folytatni, és lehetne ezt másképp is csinálni. Az önkormányzatok tekintetében: itt az a gond, hogy már az alapkoncepció rossz. Tarthatatlan az az élethelyzet, hogy az iskola megmondja, hogy mit kell tenni, a minisztérium pedig támogatja ezt, és utána nekünk kell mindehhez jópofát vágni, avagy megmondani mindenkinek, hogy ez marhaság, és vállalni a konfliktust a pedagógusokkal. Itt egyetlen politikai teendő van: a szakszervezetekkel megértetni, hogy a dolog nem az önkormányzatok magatartásán múlik, tehát, helyi szinten tompítsák az önkormányzattal szembeni indulatokat. Meg kell értetni a szakmai szervezetekkel, hogy törekvésekben nincs mindig racionális mag.

Már Hiller István is kacérkodott az iskolák ismételt államosításának gondolatával, a jelenlegi kormánytól sem idegen ez a terv. Lehet, hogy ezt hozza a jövő, hiszen az egészségügy és az oktatás két nagy pénzügyi reformjáról naponta szó esik. Nem hinném, hogy egyszerre nyúlának mindkettőhöz. Új oktatási törvény készül, az ad vagy vesz el mozgásteret tőlünk.

E: Köszönöm a beszélgetést!